

SZERKESZTŐI JEGYZET

Kilátástalan nyarunk volt. Hiába vártuk, nem akart esni az eső. A forróság szinte mindent kiégetett a kertben. Egy ideig locsolással próbáltuk megállítani a pusztulást, aztán feladtuk. A fű sárga, száraz és élettelen lett, mint késő ősszel. A fullasztó hangulatot tovább rontotta egy váratlan telefonhívás Zs. haláláról. Ő eredetileg jelmez- és díszlettervezőnek készült, majd később képzőművész tanár lett. Néhány évtizeddel ezelőtt több színielőadásom látvány- és jelmezterveit készítette, majd együtt tanítottunk, sőt közös könyvet is írtunk. Alig múlt hatvanéves, betegsége nem volt (vagy talán titkolta). Meghalt, váratlanul, megmagyarázhatatlanul. Döbbenetes volt, ahogy élettársa sírva elmesélte a haláleset körülményeit. Zs. egy elhúzódo belvárosi lakásfelújítás zajai elől menekülve egyedül kiköltözött Nagykovácsiba. Csendre, nyugalomra vágyott. És valóban csend lett körülötte, olyannyira, hogy több nap után találtak rá. Immár menthetetlen állapotban.

Augusztusi temetését a hőség és értetlenség keserősége keretezte. Alig voltunk kéttucatnyian, csendben, szinte észrevétlenül búcsúztunk el tőle. A temetést követően néhányan, volt kollégák, bemenekültünk egy pohár hűsítőért a búfelejtőbe. A Zs.-hez kötődő emlékek föllevenítése után mindenki a saját problémáival hozakodott elő. Akaratlanul is előkerült az oktatás, az iskola világa. Jöttek a történetek.

Egyikük elmondta, hogy néhány évvel ezelőtt egy gyönyörű, impozáns kivitelezésű új iskolát kapott a településük. Tanévkezdéskor az épületet boldogan vette birtokba száz gyermek és ötven pedagógus. Alig telt el néhány hónap, az iskolafenntartó arról tájé-

koztatta az érintetteket, hogy szülői kezdeményezésre nagyszerű új lehetőségek állnak az iskola előtt. Egy alapítvánnyal sikerült szerződést kötni, így jövő tanévtől beindulhat – igaz, tandíjas keretekben – a kétnyelvű oktatás. Volt rá kereslet bőven, mivel az utóbbi években jelentős számú tehetséges család telepedett le arrafelé. A kéttannyelvű osztályokba *válogatott* gyerekek kerültek, *válogatott* szülőktől. Olyanoktól, akiket nem hozott zavarba a havi közel százezer forintos tandíj, amit még a tanítási szünetek időszaka is fizetni kellett. Kezdetben mindenki örömmel fogadta az alapítványi támogatás tényét, de ahogy múltak az évek, kiderült, hogy a beérkező források csak a kéttannyelvű képzésre fordíthatók. Az érintett szülők kérésére az alapítványi osztályok az iskola legfelső emeletére, a legszebb és legjobban felszerelt termekbe költöztek be. Később a bővülő kéttannyelvű képzés az egész felső emeletet elfoglalta. Le is zárták a *többiek* elől, ne zavarja az ottani munkát az alsóbb emeleten tanuló diákok jelenléte, zaja. A kéttannyelvűbe járó tanulók ugyanis másként viszonyulnak, nemcsak az iskola többi diákjához, de a pedagógusokhoz is. A kiválasztottak öntudata sugárzik tekintetükből, és annak tudata, hogy rájuk másfajta előírások vonatkoznak. Ők ugyanis *az új osztály* tagjai, akiknek kivételezett ellátás jár, hiszen szüleik fizetnek értük. Az iskola többi diákját lenézik, lekicsinylően beszélnek róluk. Már tizenévesen tudják és hirdetik, hogy szüleik miféle előkelő felsőoktatási helyet vásárolnak majd nekik. Nehezen viselik az erőfeszítést igénylő tanulást, és az esetleges pedagógusi számonkérésre nemegyszer cinikusan, visszavágással válaszolnak.

Volt kollégám azzal zárta mondandóját, hogy keserűségében azt kérte az iskolavezetőségtől: ő a továbbiakban ne kapjon órákat a kéttannyelvű képzésben, mert a fölényeskedő magatartással szemben eszköztelennek érzi magát. Egy másik volt kollégám a frissen módosított felsőoktatási felvételi rendelet kapcsán fakadt ki. Azzal indított, hogy az oktatásirányítás *a tűt megint nem ott keresi, ahol elvesztette, hanem ahol világos van*. Ahelyett, hogy a leszakadók hathatós támogatását állítaná a középpontba, ezzel növelve a bejutásra eséllyel pályázók számát, inkább az egyszerűbb és olcsóbb megoldást választotta. A felvételi rendszert átírva, „a gyeplőt lovak közé dobva” eltörölte a minimális bekerülési pontszámot, a kötelező emelt szintű vizsgát, és könnyed mozdulattal a felsőoktatásra testálta a hallgatók kiválasztásának feladatát. Természetesen az egyetemeket irányító oktatási elit nyomására és vele egyetértésben. Ők ugyanis abban reménykednek, hogy a helyi döntések növekvő szerepe növelni tudja az egyre zsugorodó hallgatói létszámot. A nappali képzésben résztvevők számának folyamatos csökkenése miatt több intézményben kihasználatlan szellemi, tárgyi kapacitások maradnak. Az állami szerepvállalás átalakítása, az egyetemi világ alapítványosodása a csökkenő hallgatói létszámmal karöltve sok intézmény számára az anyagi ellehetetlenülés, a későbbi bezárás rémképét is előrevetítette. A felvételi rendszer megváltoztatása rövid távon reményt adhat a krónikusan létszámhiányos egyetemeknek, de hosszú távon (amellett, hogy viselik a felvételiztetés terheit) átvállalják vele az oktatáspolitikai felelősségét a csökkenő továbbtanulási létszámokért is. Így a változtatás a valódi problémát, *a minőségi közoktatáshoz való hozzáférés*

szükségét nem oldja meg. Sőt, az egyébként is lélegeztetőgépen működő közoktatás ezzel a döntéssel tovább gyengülhet. Az utolsó teljesítményre ösztönző eszközeit, a kötelező emelt szintű felkészítést, és az egységes érettségi-felvételi rendszerben viselt meghatározó szerepét veszíti el. Félő, hogy a visszatérő szóbeli felvételik felülírják a közoktatás általános felkészítési szempontjait, hiszen kérdéses, hogy a felsőoktatás képviselői mélységükben ismerik-e azokat a – sokszor változó – tantervi előírásokat, amelyek a középiskolai felkészítő munka homlokterében állnak. Az eddig kötelező emelt szintű kurzusok várható megszüntetése (lévén a felsőoktatás az emelt szintű érettségit nem kéri) pedig, amellet, hogy anyagi források kivonását teszi lehetővé az amúgy is szűkösen finanszírozott közoktatásból, továbbcsökkenti a felzárkóztatás, esélyteremtés iskolai eszköztárát. Pont azt, amelynek gazdagsága a felsőoktatási felkészítés szempontjából hosszú távon a növekvő létszámot tudná biztosítani. Az már csak hab a tortán, hogy az egységes felvételi pontszámítás kiiktatása – a 100 felvételi ponttól való döntés intézményi hatáskörbe utalása – a felvételizők számára nehezebbé teszi a bejutási esélyek mérlegelését, és szinte lehetetlenné a munkaerőpiac számára az egyetemi rangsorok értelmezését. Némán hallgattam a történeteket. Előbb a Zs.-vel folytatott utolsó telefonbeszélgetésem jutott eszembe, majd az oktatási ügyek alakulásában játszott személyes felelősségemet mérlegelte. Kivert a hőség. Megszóltak egy újabb temetés harangjai, és a forróság mind elviselhetetlenebb lett. Inni kértem ismét. *Milyen őszben reménykedhetünk?*

Kaposi József